

ПРО ДВНАДЦЯТЬ МІСЯЦІВ

СЛОВАЦЬКА КАЗКА.

НАПИСЛА
БОЖЕНА
НІМЦОВА. ПЕРЕКЛАВ
З ЧЕСЬКОЇ
В. СТАРИЙ.

МАЛЮНКИ
АДОЛЬФА КАШПАРА.

ВИДАННЯ ТОВАРИСТВА „ЧАС“ У КИЇВІ.
1920.

ПРО ДВАНАДЦЯТЬ МІСЯЦІВ

СЛОВАЦЬКА КАЗКА.

НАПИСАЛА
БОЖЕНА
НІМЦОВА.

ПЕРЕКЛАВ
З ЧЕСЬКОЇ
В. СТАРИЙ.

МАЛЮНКИ
АДОЛЬФА КАШПАРА.

.....
ВИДАННЯ ТОВАРИСТВА „ЧАС“ У КИЇВІ.

1920.

Цю гарну словацьку казочку написала БОЖЕНА НІМЦОВА — чеська письменниця.

Словаки — то такий народ, що живе в Чесько-Словацькій Республіці, яка межує з нашою Україною. Вони дуже люблять дітей і уміють розповідати гарні, цікаві казочки. Багато з тих казочок, що розказують Словаки та Чехи, Божена Німцова пописувала на папері. Написавши на папері пером, вона віддала свої писані казочки учителям. А ті вчителі живуть у Празі, найкращому місті в Чехії, такому хорошому, як і наш Київ. Ті вчителі зійшлися до гурту, до товариства, щоб казочку видрукувати. Зробили вони так для того, щоб легше було видрукувати книжку бо друкувати книжки дуже важко, а всяку важку роботу можна швидче зробити гуртом у товаристві. Своє товариство вони назвали „Спадщина Коменського“. Назвали вони так вчительське товариство на спомин про доброго свого товариша-вчителя Коменського, який написав багато гарних книг і зробив багато добра для свого народу.

От те Товариство Коменського взяло казку „Про дванадцять місяців“, й віддало її одному дотепному чеському малярові, якого зовуть Адольф Кашпар. Він прочитав казочку, й намалював все, що в ній розказала Божена Німцова, на чудових малюнках. Тоді вчителі з „Товариства Коменського“ віддали й казку, й малюнки до друкарні. В друкарні все те друкарі зложили на машину й видрукували книжку.

Якось до Праги виїхав наш український письменник — Василь Старий. Побачив він тую казочку Божени Німцової з малюнками Адольфа Кашпара, й дуже вона йому подобалася. Тоді він узяв та й переклав її з мови чеської на нашу мову, українську, а малюнки позичив у „Товариства Коменського“. Все те він віддав уже нашому Товариству у Києві, яке зветься „Час“. Товариство „Час“ дало перекладену Василем Старим казочку й малюнки до друкарні, а вже друкарня й зробила цю книгу.

Коли вона Вам подобеться, то радітимуть тому й Божена Німцова, и Адольф Кашпар, й Василь Старий, й „Товариство Коменського“ у Празі, й Товариство „Час“ у Києві. Радітимуть, бо всі вони на те тільки й робили цю книжку, щоб вона подобалася малим діткам.

ДРУКАРНЯ АКЦІЙНОЇ СПІЛКИ „КОПЕ-БЕЛЬМАНН“, ПРАГА-СМІХОВ.

ПРО ДВНАДЦЯТЬ МІСЯЦІВ.

Була собі одна жінка й мала вона дві доньки: одну рідну, а другу — нерідну, пасербицю. Свою вона дуже любила, але ж на нерідну навіть дивитись не хотіла, найбільш за те, що нерідна, Маруся, була далеко гарніша за її дочку — Оленку.

Добра ж Маруся навіть не відала про свою красу і не могла зрозуміти, чого то мати на неї так гнівається, як тільки-но погляне. А мусила вона сама всяку роботу поробити: і в хатині поприбирати, й варити, й прати, й шити, й прясти, й ткати, ще й травицю носити та корівку доглядати. Оленка ж нічого не робила, а тільки бавилась собі на піддашках. Однак Маруся все пильно робила, була терпелива, зносила лайку та всякі кривди від матері й сестри, як тиха овечка.

Од-же нічого те їй не пособляло: що-день вони ставали ще лютіші до неї, і все тільки через те, що Маруся що-далі, то все кращача, а Оленка все гіршала.

От якось матір і намислила:

— Навіщо мені така морока на свою голову? Буду я виховувати в своїй хаті чепурну пасербицю, а коли придуть хлопці на оглядини, то почнуть залицятись до Марусі, на Оленку ж ніхто й глянути не хоче!

І з того часу й мачуха, і дочка її тільки й думали, яким би-то чином збутися їм бідної Марійки. І голодом її морили, й били її, але ж вона все те зносила мовчки й, що-далі, то робилася все кращою. Такі вже муки на неї вигадували, що доброму чоловікові й на думку не зпало б!..

Одного дня, — а було те в половині січня, — закортіло Олені понюхати фіялок. От вона й звеліла сестрі:

— Біжи, Марушко, та принеси мені з гори пучечок фіялок; я хочу мати квітки за поясом, що б нюхаті їх, коли мені того заманеться!

— Бог з тобою, сестро моя любя! Що бо тобі зпало на думку!? Чи то ж хто чував, щоби під снігом росли фіялки!? — умовляла її бідолашна дівчина.

— То ти ще там будеш базікати? Ах, ти негідниця! Роби, що тобі звелено! Геть ту ж мить з хати, а як не принесеш з гори фіялок, то я тебе вб'ю! — напустилася Олена.

А мачуха вхопила Марійку за плечі, випхала її надвір й щільно замкнула за нею двері.

Гірко плачучи, побігла дівчина на гори. Снігу скрізь лежало високо, ніде не було жадного сліду. Дівчина блудила довго-довго. Вона трусилася з холоду, морилася з голоду й почала молитися Богу, що б краще взяв її з цього світа.

Коли це бачить вдалені вогник. Пішла вона туди, на сяйво, й вийшла аж на вершечок гори. Дивиться, а там горить велика ватра, багаття таке, а навколо вогню лежить дванадцять камінюк, а на тих камінюках сидять дванадцять чоловіків. Троє сивоусих, троє—трохи молодчих, троє—ще молодчих, а останні наймолодчі й найкращі. Сидять вони, нічого не говорять, тільки на вогонь поглядають.

Оті дванадцять чоловіків були дванадцять місяців.

Найбільший Січень сидів угорі, мав він вуси й бороду білі, як сніг, і тримав в руках кия.

Марійка злякалася. Якусь хвилинку стояла непорушно, а потім, насмілившись, підступила ближче й почала просити:

— Дозвольте мені, люде добрі, біля вогню погрітися. Я вся тремтю з холоду!

Великий Січень, кивнув головою й питає у дівчини:

— А чого ти сюди прийшла, моя дівчинко; чого ти тут шукаєш?

— Іду по фіялки, — відказує Маруся.

— Ще не час ходити по фіялки, бачиш же, ще сніг! — промовив Великий Січень.

— Ох-ох! Я те знаю, але що ж мені казати, коли моя сестра Оленка та мачуха звеліли принести їм фіялок з гір? Коли не принесу, то вони мене вб'ють. Прошу вас красенько, дядечки, скажіть мені, де я їх знайду?

Тоді Великий Січень підвівся, підійшов до наймолодшого місяця, дав йому в руки кия та й каже:

— А ну, Березню сідай на-гору.

Місяць Березень сів на високого каменя й махнув кийом над вогнем. І ту ж мить піднявся вогонь вище, сніг почав роставати, стали дерева наливатись, на пригорках почала зеленіти травичка, в травичці показалися пуп'янки ромашок, і стала весна. Біля кущів, поховані під листочками, роз-

двілі фіялки, й поки Маруся розглянулася, перед нею було все блакитно, ніби хто розіслав синю пелену.

— Мерщій збирай, Марійко, мерщій! — говорив їй Березіль.

Весела Маруся швиденько рвала квітки і враз мала великий пучечок фіялок. Потім місяцям красно подякувала й веселенька поспішала додому.

Здивувалася й Олена, здивувалася й мачуха, як побачили вони Марійку, що принесла квітки. Швидче відчинили їй двері, й пахощі фіялок розійшлися по цілій хатині.

— Де ж то ти їх нарвала? — нетерпляче питалася Олена.

— Ростуть вони там високо, аж на горі, під кущами. Їх там ще багато зосталося, — розповідала Марійка.

Тим часом Олена забрала фіялки, заткнула їх за пояс, нюхала сама, дала понюхати матері, але ж сестрі не сказала: „Понюхай!“

На другий день вилежувалася Олена на печі, й закортіло їй ягід. Хутенько покликала вона сестру й каже їй:

— Біжи на гору та принеси мені ягід!

— Та Господь з тобою, сестро моя люба, де ж я найду тобі тих ягід? Хіба ж таки хто чував, щоб під снігом росли ягоди! — умовляла її Марійка.

— Ах, ти негіднице, ах, ти сяка-така! Так ти ще мені тут базікатимеш, коли я тобі щось звеліла! Біжи хутко, а коли не принесеш, то я тебе вбью! — насварилась лиха Олена.

А мачуха вхопила Марійку, викинула її за двері й двері щільно замкнула. Пішла Марійка до лісу, гірко плачучи. Скрізь усе снігом завалено, нігде навіть протоптв' немає. Ходила вона довго-довго; й голод її морив, й холод її трусив. Коли це знову бачить вона те саме світло, що бачила перед тим. Радісно побігла вона до нього. Прийшла знову де тієї великої ватри, де сиділо дванадцять місяців. Великий Січень сидів на підвищенні. От вона й почала просити:

— Люде добрі, дозвольте мені при вогні погрітися, бо з холоду я вся тремтю!

А Великий Січень кивнув головою та й питається:

— А навіщо ж ти знову прийшла, чого тобі тут треба?

— Йду шукати ягід! — відповідає Марійка.

— Та хіба ж ти не бачиш, що на дворі зима, а ягоди ж на снігу не ростуть? — каже їй Січень.

— Те я знаю, — сумно відповідає йому Марійка, — але ж що я маю робити, коли сестра та мачуха звеліли принести їм ягід; та ще й казали, що, коли не принесу, то вони мене уб'ють! Дуже я вас прошу, дядечки, розкажіть мені, де б я тут знайшла ягід?

От тоді Великий Січень підвівся з місця, підійшов до місяця, що сидів навпроти, дав йому свого кия в руку, та й говорить:

— А ну, Червню, сядь ти на підвищення!

Місяць Червень сів на вищого каменя й махнув кийом над вогнем. Високо піднявся вгору вогонь, від палу з нього в одну мить ростанув сніг, земля враз зазеленіла, дерева укрилися листом, почали щебетати пташечки, зацвіли скрізь по лісі розмаїті квіточки — й стало літо. На пригорках наче хтось насіяв білих зірочок. На очі вони змінилися в ягідки, які швидко визрівали, і не встигла Марійка оглянутись, як скрізь було їх стільки, ніби хтось розлив по всьому полю кров.

— Швидко ж, швидко збирай Марійко! — промовив до неї місяць Червень.

Радісно рвала їх Маруся й незабаром у неї була вже повна попередниця суниць. Потім вона красно подякувала місяцям й весело побігла додому.

Здивувалася Олена, здивувалася й мачуха, що дійсно несе Марійка додому ягоди, та ще й повну попередницю. Побігли їй відчиняти двері, й тільки вона у кімнату ступила, так по всій хаті й пішов пах від тих суниць.

— Де ж це ти їх нарвала? — нетерпляче питалася Оленка.

— А там, високо на горі росте їх сила по-під пригорками, — розповідала Маруся.

Забрала Олена суниці, сама наїлася до-схочу, дала й матері наїстися, а Марусі навіть не сказала: „Візьми хоч одну!“

Розласувалась Олена на ягодах і вже на третій день закортіло їй червоних яблужок. От вона знову й каже:

— А біжи лишень на гору та принеси мені червоних яблук!

— Нехай тебе Бог боронить, сестро моя мила, де ж таки я візьму тобі червоних яблук серед зими!? — проситься бідна Марійка.

— Ах, ти сяка-така, ах, ти негідниця! Не смій мені тут п'яткати, коли я тобі щось звеліла! Миттю біжи до гори та так і знай, що, коли не принесеш мені червоних яблучок, то на цей раз я вже тебе напевно уб'ю! — закричала на неї Олена.

А мачуха вхопила її та й випхала за двері, а двері замкнула на замок.

Гірко плачучи, знову побігла дівчина до лісу. А снігу лежало високо-високо, нігде жадної стежки немає. Але на цей раз дівчина вже не блукала, а просто поспішала на вершечок гори, де горіла велика ватра, а навколо неї сиділо дванадцять місяців. Сиділи вони там, сиділи, а Великий Січень поміж них на повищенні.

— Добрі люде, дозвольте мені погрітися біля багаття, бо я зовсім замерзла, — просилася Маруся, приступаючи до вогню.

Великий Січень похитав головою та й питає:

— А чого ж це ти знову прийшла, чого тута шукаєш?

— Йду по червоні яблука! — відказує Маруся.

— Та зима ж на дворі, не ростуть же в зимі червоні яблука! — говорить Великий Січень.

— Я те знаю, — відказує йому сумно Марійка, — але що ж мені робити,

коли мені сестра Оленка та мачуха звеліли, що б я принесла їм з гори червоних яблук. Коли ж не принесу, то вони мене уб'ють. Уклінно вас, дядечки, прошу, повідайте мені, де я їх маю шукати?

Підвівся з місця Великий Січень, підійшов до одного з старших місяців, дав йому в руку кия та й каже:

— Братіку Вересню, а сядь лишень на горку!

Місяць Вересень сів на підвищення й махнув кийком над ватрою. Вогонь дуже спалахнув, сніг розтопився, але ж дерева не одягалися в листя: один по одному листочки опадали й холодний вітрець розносив їх по зжовклій стерні, одного туди, другого сюди. Навколо цвіло багато різних осінніх квіток, яких раніше Маруся й не бачила. Шукає вона червоних яблук, і — дійсно — бачить яблуню, а на ній між листям — червоні яблучка.

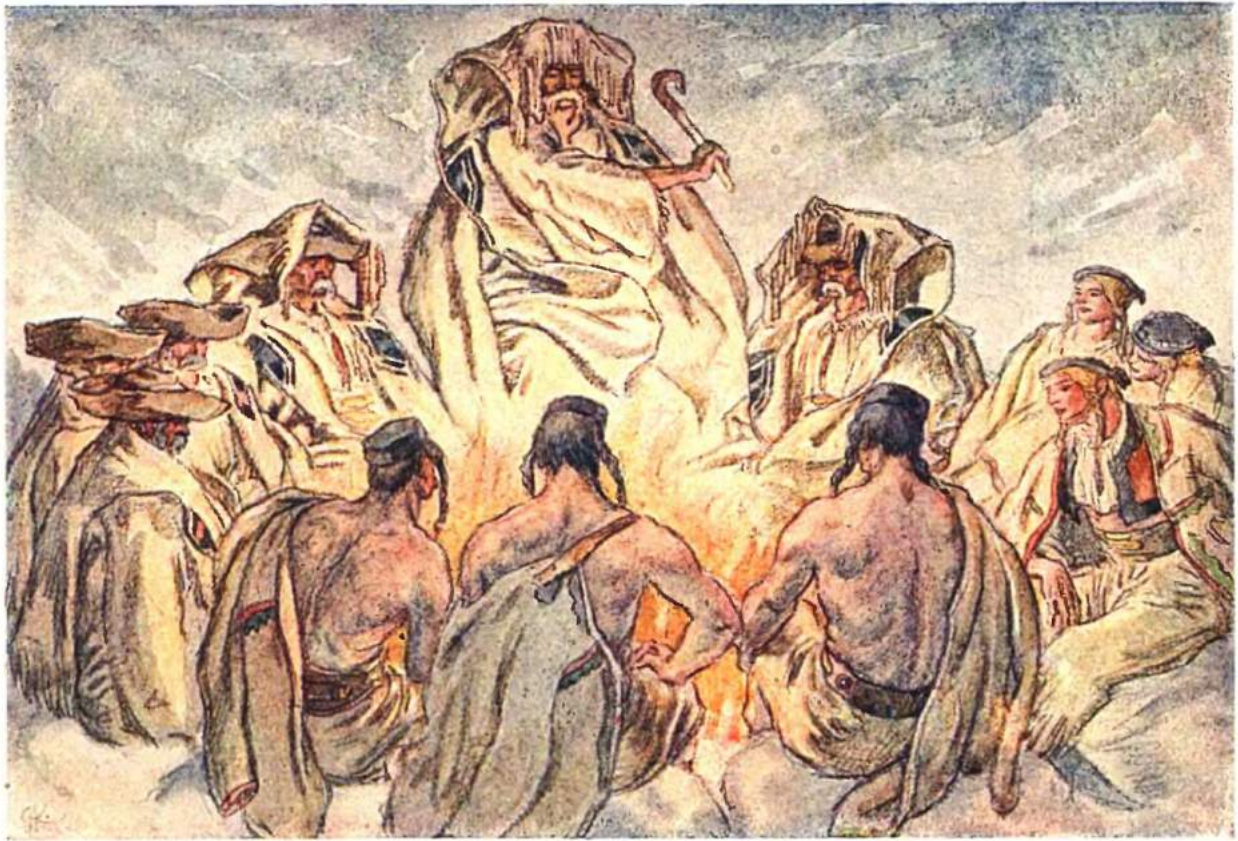
— Рви, Марусю, швидче, швидче! — звелів їй Місяць.

Маруся потрусила яблуню, — впало одно яблуко; потрусила вдруге — впало ще одно.

— Швидче, Марусю, поспішай додому, — сказав їй місяць.

Маруся негайно його послухала, підняла тих двоє яблук, що впали з дерева, красенько подякувала місяцям й швиденько побігла додому.

Здивувалася Олена, здивувалася й мачуха, що несе Марійка додому яблучка. Побігли хутчій відчиняти їй двері, а Марійка подала їм два яблучка.

— Де ж це ти їх натрусила? — питалася Олена.

— Там, на горі росте їх ще багато, — розповідала Маруся.

— Так чом же ти не нарвала більше? А може ти решту поїла по дорозі? — напустилася на неї Олена.

— Ой, ні, любя сестричко. Ніоднісенського я сама не ззіла. Коли я потрусила дерево, то впало лише одно, коли ж потрусила вдруге, то знову впало ще одно, а вже більше мені не дозволили трусити й веліли йти додому, — розповіла Марійка.

— А бодай тебе грім убив, — загукала Олена й хотіла Марусю бити. Марійка залилася гіркими сльозами й готова була б скорше вмерти, як її — безневинну — знову мають бити сестра з мачухою. Утїкла вона до кухні, а люта Оленка перестала лаятись й почала їсти яблучко. Яблучко здалося їй таке смашне, ніби вона подібного, відколи жива, ще не їла. Подобалося яблучко й мачусі. Коли їх поїли, то закортїло їм ще.

От тоді Олена й каже:

— Дай мені, мамо, кожушинку, піду я сама на гору. Те ледащо знову все поїсть по дорозі. Ну, вже коли я знайду це місце, то я всі позриваю, що б там мені не говорили!

Як не відмовляла її мати, — Оленка взяла кожушинку, закуталась хусткою й подалася до гори. Мати ж стала на порозі, поглядаючи на Оленку, як то їй їдеться.

Снігу скрізь насипано багато, багато; нігде ніяких протоптів. Довго блудила Олена, але ж ненажерливість поганяла її все далі й далі.

Нарешті побачила вона здалеку світло. Подалася Оленка туди й вибралася аж на саму гору, де горіла велика ватра, а навколо неї на дванадцятьох ка́мінях сиділо дванадцять місяців. Олена спочатку злякалася, але потім швидко оговталась, підскочила ближче до вогню й простягла руки. А місяців і не запиталася, чи можна їй погрітись, чи неможна: навіть і добри-день їм не сказала.

— А чого ти сюди прийшла, чого тут шукаєш? — сурово запитав її Великий Січень.

— А ти мене чого питаєш? Так я й стану всякому старому блазневі одповідати, чого та куди йду! — злісно одрізала Оленка, одвернулася від вогню й пішла до лісу.

Великий Січень насупив брови й махнув кием над головою. І ту ж мить почорніло все небо, вогонь у ватрі пригас, повалив густий сніг, мов з перини пух, а з гори подув крижаний вітер. Олена не бачила й на с упінь поперед себе, враз заблудилася, вгрузла в замет, стала знесилюватись, дубіти. А сніг що-далі, то вс більший, а вітер усе дужчий; й почала Олена спочатку лаяти Марійку, а алі ремствувати й на Бога, а сама все дужче й дужче мерзла.

Чекає мачуха Оленку, виглядає й у вікно, вибігає й за двері, — ніяк не може доньки діждатись.

Час все далі упливає, а Олени нема та й нема.

— Чи то їй так яблучка припали до смаку, що ніяк не хоче й додому вертати, чи що з нею поробилося? Мушу сама йти подивитися, що там з нею сталося, — подумала її мати.

Взяла вона кожуха, хустку на голову й подалася за Оленою.

А снігу повно, нігде ні слідочка. Гукала вона, гукала на Олену, — ніхто не озивається. Блудила й вона довго, довго. Сніг її засипає, а лютий вітер до кісток продимає.

Тим часом Маруся зварила обід, подоїла корівку, а ні Олени, ні мачухи все ще нема.

— Де ж це вони так довго забарилися? — думає собі Марійка, сідаючи за прядку.

Уже й повне веретено, вже й в хаті спочило, а мачухи та Оленки все немає.

— Ой, лишечко! Що ж це з ними трапилося? — турбується добре дівчатко, заглядаючи у віконце.

Але надворі тьма тьменна, хоч око виколи, нічого не побачиш! Сумно зачинила Марійка віконце, перехрестилася й почала молитися за сестру та матір.

Вранці ждала їх на снідання, ждала й на обід, але ж більш уже не дочекалася ні Оленки, а ні мачухи. Вони обидві замерзли в горах.

Зосталася добрій Марійці хатинка, й корівка, й шматочок поля, а потім знайшовся всьому тому й господарь, й добре було їм обом з чоловіком жити тихенько та спокійненько.

НОВІ ВИДАННЯ ТОВАРИСТВА „ЧАС“
ДЛЯ МАЛИХ ДІТЕЙ, З ІЛЮСТРАЦІЯМИ В БАРВАХ.

Казки-ілюстрації Озріма Судомору:

„ПРИБЛІДЦІЯ“
„ДЗЕНЬ-БОМ, ДЗЕЛЕНЬ-БОМ“
„ВІЙНА ГРИБІВ З ЖУКЛАМИ“.

Казки-ілюстрації Петра Лапина:

„ДІД ТА БАБУ“
„МАТИ КОВА“
„ЛІСІЧКА, КОТНИК ТА ПІВІНКА“.

Казка-ілюстрація Адольфа Нейпфа:

„ПРО ДВАНАДЦЯТЬ МІСЯЦІВ“.

Ілюстрації І. Веніга:

„МІЙ ЗВІРИНЕЦЬ“.

„МОЇ МІЛЦЕНКИ“ — Альбом для ознайомлення малювання
дівчат з барвами та публікація О. СУДЕМОРИ.
Тексти: Г. Шаломка, О. Овеса, В. Старого.

Більшість цих видань друковано в Празі.

Продан — во всіх книгарнях України.

Головний склад: ВІСНУКНА КОМОРА „ЧАС“, Київ, Володимирська.